

UNIVERSITETET I BERGEN

Det humanistiske fakultet

FORSKERUTDANNINGSMELDINGEN 2016

OPPFØLGING AV FAKULTETETS PRIORITERINGER FOR FORSKERUTDANNINGEN. FORHOLDET MELLOM FORSKERUTDANNING OG FORSKNINGSSATSINGER

Hovedansvaret for kandidatenes forskerutdanning ligger på grunnenhetene, og enhetene har derfor stor frihet til å definere sine egne prioriteringer for 2017. Fakultetet, og særskilt Forsknings- og forskerutdanningsutvalget, har likevel et overordnet faglig ansvar for å sikre kvaliteten i forskerutdanningen, og for at enhetenes disposisjoner er i samsvar med fakultetets felles mål.

Ett felles mål for fakultetet er å gjøre seg sterkt gjeldende i UiBs satsinger, gjennom å ta ansvar for UiBs klynge for middelalderstudier, og arbeide for at humanistiske fagperspektiv gjøres gjeldende i alle sammenhenger der det er relevant (jf. Strategisk plan 2016-22). Av åtte midlertidige fireårige rekrutteringsstillinger tildelt med halvårseffekt i 2016 var to øremerket for middelalderstudier og én for Medical Humanities. Fakultetet øremerket ytterligere to stillinger for middelalderstudier samt én for arbeid med språksamlingene som HF har overtatt fra UiO. Seks midlertidige fireårige rekrutteringsstillinger tildelt med halvårseffekt i 2017 disponeres på fakultetsnivå til strategiske formål.

Siden 2010 har alle fakultetets 65 faste stipendiathjemler vært fordelt til grunnenhetene, som lyser ut ledige stillinger ut fra egne prioriteringer og behov. Tre av disse ble disponert av Griegakademiet og fulgte fra 2017 med inn i det nye Fakultet for kunst, musikk og design, mens to andre ble trukket inn for refordeling. De resterende 60 hjemlene er fordelt mellom grunnenhetene etter en ny fordelingsmodell som baserer seg på antall årsverk i faste ordinære førsteamanuensis- og professorstillinger. Rammene for enhetene og kriteriene for fordeling skal justeres hvert år i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Fakultetet arbeidet i 2016 for å styrke sitt handlingsrom, med det formål å kunne arbeide strategisk og påvirke forskningssatsningene ved fakultetet. Dette arbeidet fortsetter i 2017.

OPPTAK, GJENNOMSTRØMMING, FRAFALL, DISPUTASER OG UNDERKJENNINGER – KORT BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG PLANLAGTE TILTAK

I 2016 ble det tatt opp sju nye kandidater til doktorgradsprogrammet ved Det humanistiske fakultet, mens tallet på oppnådde doktorgrader var 24, hvorav én dr.philos.-grad. En av ph.d.-gradene var tilknyttet kvoteprogrammet. Korrigert for permisjoner viser tallene at sju kandidater leverte på normert tid eller tidligere, mens seks leverte innen seks måneder etter normert tid. Kun én kandidat hadde en nettotid på mer enn fire år.

Antallet avlagte ph.d.-grader viser en tydelig oppgang i forhold til 2015 (17) og en liten nedgang i forhold til 2014 (25). Sett under ett vurderer fakultetet fjorårets gjennomstrømming som tilfredsstillende og innenfor naturlig fluktusjon. Samtidig kan det konstateres en viss forbedring i gjennomstrømningshastigheten i forhold til foregående år.

To ph.d.-avhandlinger ble underkjent (første gang) i løpet av 2016. Én tidligere stipendiat har trukket seg fra programmet, flere år etter at finansieringsperioden gikk ut. Fakultetets fremste tiltak for å unngå frafall og underkjenning er fremdeles tett oppfølging og god integrasjon i forskningsmiljøet.

Alle enhetene skal ha faste rutiner for oppfølging av kandidater i slutfasen. Et godt virkemiddel som forvaltes lokalt, og som øker i omfang, er bruken av sluttseminar eller prøvedisputas, der forskere med spesialkompetanse inviteres til å vurdere og gi innspill til avhandlingen når det nærmer seg innlevering. Et av våre institutter praktiserer såkalt sluttsamtale, der kandidaten kalles inn til et møte sammen med veileder og instituttleder for å avklare status og planlegge det praktiske løpet frem mot forventet innleveringsdato.

Tett oppfølging av kandidatene er en avgjørende suksessfaktor og en forutsetning for å kunne sette i verk effektive tiltak. Slike tiltak må settes i verk innenfor stipendiatperioden, da mulighetene begrenses dramatisk når kandidaten begynner i annet arbeid. Enhetene melder at de i økende grad tar i bruk eller forbedrer bruken av virkemidler som forventes også å ha en positiv effekt på gjennomstrømmingen, som god faglig og sosial integrering i forskergrupper og i fagmiljøene, fremdriftsrapportering, medarbeidersamtaler, midtveisevaluering, sluttsamtaler, sluttseminar, bruk av mer enn én veileder og mentorordning knyttet til stipendiatenes undervisning.

VEILEDEROPPLÆRING OG KARRIEREVEILEDNING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG PLANLAGTE TILTAK

Det gjennomføres i dag ingen formell veilederopplæring verken i regi av fakultetet eller grunnenhetene. Det skjer likevel på de fleste enhetene en uformell kompetanseutvikling i institusjonaliserte rammer i form av veilederforum, der veiledere kommer sammen, utveksler erfaringer og diskuterer både generelle og mer spesifikke problemstillinger. Noen enheter mener dette er tilstrekkelig som veilederopplæringstiltak, mens andre enheter etterlyser et sentralisert tilbud på fakultetsnivå. Fakultetet har også i 2016 oppfordret sine veiledere til å benytte seg av det pedagogiske tilbudet som tilbys de vitenskapelig ansatte i regi av Uniped. Fakultetet ønsker å delta aktivt i den organiserte veilederopplæringen som nå planlegges sentralt på UiB.

Det tilbys i liten grad formell eller uformell karriereveiledning for stipendiater ved HF utover det som gis av den enkelte veileder, og bare ett institutt melder om rutinemessig oppfølging av dette temaet. Fakultetet ønsker at karriereveiledning skal integreres i oppfølgingen av alle kandidater og ønsker å følge dette opp i 2017.

Av økonomiske grunner reduserte fakultetet i 2016 kurstilbudet i overførbare ferdigheter (en obligatorisk komponent i opplæringsdelen på 5 stp.) fra tre til to kurs. Et større tilbud er ønskelig, og fakultetet ønsker et nærmere samarbeid med andre fakulteter, og med FA, om utviklingen av karrierefremmende kurs som kan gå inn her.

INTERNASJONALISERING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN, EVENTUELLE TILTAK FOR INTERNASJONAL REKRUTTERING OG FOR Å ØKE INTERNASJONALE OPPHOLD FOR PH.D.-KANDIDATENE

Det er et mål for fakultetet at så mange som mulig av fakultetets doktorgradskandidater skal gjennomføre et lengre utenlandsopphold i stipendperioden. Ansvaret for at dette skjer, ligger hos veileder, forskningsmiljøet kandidaten tilhører og enhetens faglige ledelse. Tidligere har flere enheter praktisert en ordning med reisestøtte, men på grunn av den økonomiske situasjonen har de fleste sett seg tvunget til å slutte med dette. Interessen for å gjennomføre utenlandsopphold er klart til stede, men de økonomiske ressursene oppleves som utilstrekkelige for at utenlandsopphold kan gjennomføres i ønskelig omfang.

Vi ser likevel at kandidatene deltar stadig mer aktivt på internasjonale konferanser og får uttelling for dette i opplæringsdelen. De skaffer seg internasjonale nettverk på sine forskningsfelt, og flere kandidater har biveiledere fra utenlandske universiteter. Fakultetet vil i dialog med enhetene arbeide aktivt for at denne utviklingen fortsetter.

Fakultetet registrerer dessuten at andelen utenlandske søkere til utlyste stipendiatstillinger er økende. I 2016 ble ti av 24 godkjente doktorgrader (ni ph.d. og én dr.philos.) tildelt utenlandske statsborgere.

Forskerutdanningsmelding 2016

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen. Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen

En av prioriteringene ved fakultetet for 2016 var å kunne gjennomføre opptak i samme prosess som tilsetting. En arbeidsgruppe ved fakultetet har konkludert med at det vil det være vanskelig å samkjøre disse prosessene helt. Grunnen er at kandidatene ikke søker stillingen som stipendiat på bakgrunn av prosjektbeskrivelse, men dette er noe som utformes i samarbeid med veileder/prosjektleder etter tilsetting. Det har vært diskutert om det administrative og faglige i opptaket til ph.d.-utdanningen skal skilles, slik at den administrative delen av opptaket kunne gjøres samtidig med tilsetting. Fakultetet har også et betydelig opptak av eksterne kandidater som ikke blir tilsatt hos oss, og en samkjørt prosess blir derfor vanskelig.

Forskerutdanningsutvalget ved fakultetet har i 2016 hatt fokus på og gjennomgått flere av prosessene i hele ph.d.-løpet: Opptak, midtveisvurdering, fremdriftsrapportering, avslutningsfasen og informasjon til komité inkludert digital utsending av avhandlingen. Hensikten med gjennomgangen har vært erfaringsutveksling mellom instituttene, og å vurdere behovet for mulige felles anbefalinger ved fakultetet. Dette arbeidet vil bli fulgt videre opp i 2017. I denne sammenheng vil vi prioritere anbefalinger/rutiner for å øke gjennomføringen for kandidatene.

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger

Forholdet mellom forskerutdanningen og forskningssatsinger er tett. Ved fakultetet er det få eller ingen stipendiatstillinger som lyses ut uten tilknytning forskningsgruppe, og svært mange av stipendiatene er knyttet til et større forskningsprosjekt eller en spesifikk satsing. Det er ikke planlagt tiltak på dette området, utover at vi alltid har oppmerksomhet mot å søke ekstern finansiering for å øke forskningsaktiviteten vår.

Fakultetet har løftet frem problemstillingen knyttet til egenfinansierte kandidater som ønsker opptak til ph.d.-programmet. Kandidatene har ulik bakgrunn og type finansiering, og fakultetet har vært opptatt av å diskutere en felles policy mellom instituttene for hva som skal være forutsetningene for opptak.

Opptak, gjennomstrømming, frafall, disputaser og underkjenninger – kort beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Opptak

Fordi det ikke er gjennomført opptak samtidig med tilsetting, er det vanskelig å gi eksakte tall for opptak 2016. Foreløpige tall for kandidater med startdato i 2016 er 69 fullførte opptak mot 84 i 2015. Dette tallet vil øke når opptaket for 2016 er fullført. Tendensen er at antallet eksternfinansierte kandidater har avtar, og fakultetsstyret har hatt en særlig oppmerksomhet rettet mot denne problemstillingen det siste året.

Gjennomstrømming

Gjennomstrømningstiden for kandidater som disputerte i 2016 er relativ god. Nettotid er 3,6 år og bruttotid er 4,5 år mot gjennomsnitt på UiB på hhv 3,6 og 4,6 år. Gjennomsnittstiden varierer litt fra år til år, og har på fakultetet i 2016 gått ned 0,1 på bruttotid og 0,2 på nettotid.

	Andre finansieringskilder	UiB-finansiering	NFR-finansiering	Totalt, alle kilder	Totalt vår 2016
Gjennomsnitt av bruttotid (år)	4,0	4,9	4,2	4,5 (4,6)	4,3 (4,8)
Gjennomsnitt av nettotid (år)	3,8	3,5	3,3	3,6 (3,4)	3,4 (3,5)
Antall kandidater	7	15	4	26 (105)	33 (121)

Tab.1.1 Gjennomstrømningstid ved MN høst 2016. Gjennomsnitt ved UiB i parentes.

Seksårs målet

Statistikken over andel kandidater som har disputert seks år etter opptak til doktorgradsprogrammet viser at fakultetet har gått ned fra 83,1 % i 2015, til 69,3 % i 2016. Fakultetet har ingen opplagt forklaring på denne nedgangen, men håper at tiltak som følger opp kandidatene vil bedre dette tallet. Vi regner med at tallene vil variere litt fra år til år, og beregner våre prognoser ut fra en fullføring på 75 %. Fakultetet har diskutert hvorvidt målet om en gjennomføring på 75 % er godt nok sett i lys av de ressursene som legges inn i en ph.d.-løp for den enkelte kandidat. Vi har også sett at kandidater som er del av aktive forskerskoler har betydelig høyere gjennomføringsprosent enn snittet for fakultetet.

Antall disputaser

I 2016 var det 59 disputaser ved fakultetet, noe som er 11 disputaser færre enn måltallet. Opptaket for 3-4 år siden var lavt, og i 2017 har vi derfor satt måltallet til 67. Fakultetet er likevel bekymret for nedgangen i antall kandidater, og vi ser også at antall aktive kandidater har gått ned det siste året, noe som betyr at vi ikke har et tilstrekkelig opptak for å kunne holde aktiviteten oppe.

Underkjenninger

I 2016 var det ingen underkjenninger ved fakultetet. Antallet varierer normalt fra 1 til 3 per år. Fakultetet har få underkjenninger, og vi har derfor ikke spesielle tiltak mot dette. Midtvegsevaluering mener vi er en god måte for å avdekke svakheter i et prosjekt på et tidlig stadium, og vi regner det som en viktig forebyggende faktor for underkjenninger. Kandidater som får underkjent sine avhandlinger leverer normalt på nytt og får dem da godkjent. noen få kandidater får underkjent sin avhandling tegn på at sikringen fungerer.

Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak.

Veilederopplæring

Fakultetet har ikke eget opplegg for veilederopplæring, men vil ta i bruk e-kurset som nå er utviklet ved FA, eventuelt med lokale tilpasninger for fakultetet.

Karriereveiledning

Arbidsmarkedet for nye doktorer har vært svært godt for våre kandidater i mange år. Fakultetet har fram til nå ikke sett behov for å gjøre analyser av karriereveier eller tilby spesifikk karriereveiledning. I et endret arbeidsmarked er det mulig at vi må være mer aktiv i det å ha fokus på karriere for våre kandidater. Pr. i dag er det kun enkelte institutt som har hatt ph.d.-dager med fokus på karriere. I et slikt arbeid bør UiB Alumni være involvert samtidig som det arbeides med å få flere medlemmer fra gruppen nyutdannede doktorer som medlemmer av gruppen.

Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen, eventuelle planlagte tiltak for internasjonal rekruttering og for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene

De fleste doktorgradskandidatene ved fakultetet reiser ut på kortere utenlandsopphold én eller flere ganger i løpet av utdanningen. Kandidatene drar på utenlandsopphold av noen ukers varighet for å f.eks. gjøre laboratorieanalyser, besøke medveileder eller utføre feltarbeid. Dette er ofte opphold som er for korte til å registreres som utenlandsopphold. Vi anser likevel disse oppholdene som en viktig del av internasjonaliseringen. Alle kandidater ved fakultetet drar på minst én internasjonal konferanse hvor de har et bidrag i form av foredrag og/eller poster.

I tillegg er det en stor andel internasjonale kandidater som tas opp ved ph.d.-programmet, de siste årene har det lagt på rundt 60 %. I 2016 var 42% av kandidatene som disputerte ikke-norske statsborgere. Med en så stor andel internasjonale kandidater kan dette også forklare noe det lave antallet som drar på lengre utenlandsopphold.

MNFA/BIG 20.04.03.2017

FORSKERUTDANNINGSMELDINGEN 2016

Forskerutdanningen forblir viktig del av fakultetets samlede forskningsaktivitet og fakultetet prioriterer å kvalitetssikre forskerutdanningen i alle ledd for å sikre god gjennomstrømning av ph.d- kandidater og høy kvalitet på forskningen. Det medisinsk-odontologiske fakultet anser forskerutdanning som forskning og ikke primært utdanning, og i 2016 ble det utnevnt en egen visedekan for forskerutdanningen. Visedekanen inngår som en del av den øvrige forskningsledelsen ved fakultetet. I 2016 gjennomførte fakultetet flere tiltak som ble nevnt som prioriterte områder i Forskerutdanningsmeldingen for 2015, blant annet ferdigstillingen av et opplæringsprogram for veiledere, en felles karrieredag for fakultetet og en omfattende revisjon av interne rutiner og retningslinjer knyttet til ph.d.-løpets ulike faser, herunder oppfølging etter midtveisevalueringer. Fakultetets tiltak og aktiviteter for 2016 og planer for 2017 år er beskrevet under.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen. Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssettings

I Forskerutdanningsmeldingen for 2015 nevnte fakultetet at to prosjekter var prioritert for 2016: Veilederopplæring og Karriereplanlegging. Fakultetet har i løpet av 2016 iverksatt aktiviteter innenfor begge, blant annet lanseringen av det elektroniske veilederopplæringskurset og en felles Karrieredag for fakultetet. Ut over dette trakk de enkelte instituttene frem ulike felt som var gitt fokus i 2016, fra økt rekruttering og oppfølging av ph.d.-kandidater, promotering av forskerskoler, til bedre å inkludere ph.d.-kandidatene i forskerskoler og samle ph.d.-kandidatene gjennom forskerskoler og tverrfaglige forskergrupper. Instituttens rapporter vitner om et stort fokus på et stabilt og kvalitetssikret ph.d.-program, et godt samarbeid med fakultetsnivået.

Opptak, gjennomstrømning, frafall, disputaser og underkjenninger – kort beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parametrene

Totalt 119 nye ph.d.-kandidater ble tatt opp i 2016, noe som representerer en liten økning fra 2015 (104 nye opptak). Totalt 97 kandidater disputerte i 2016, noe som er svært likt med 2015 (98 kandidater). Til tross for at fakultetet ønsker å nå 100 disputaser i året, anser vi oss fornøyd med dette. To kandidater fikk underkjent sin avhandling i 2016, fordelt på to institutter. Dette er én mindre enn i 2015. Ingen av instituttene rapporterte om 2. gangsunderkjenninger. Instituttene melder om viktigheten av å formidle kravene som stilles til doktorgraden. Fakultetet nedsatte i 2016 et omfattende arbeid med å revidere og videreutvikle våre interne retningslinjer for ph.d.-løpets ulike faser. Retningslinjene knyttet til de formelle kravene som stilles til doktorgradsavhandlingen ble særlig vektlagt. Fakultetet mener at disse retningslinjene er viktig for å synliggjøre for kandidater og veiledere hvilke krav som stilles til ph.d.-kandidatene og doktorgradsarbeidet.

Fire av de fem instituttene melder at gjennomføringsgraden stort sett er god. Ett institutt anser det som et problem at mange kandidater ikke fullfører på normert tid. Utfordringene knyttet til gjennomstrømning synes å henge sammen med hvor tett oppfølging instituttene har mulighet for å gi sine kandidater, noe som igjen henger sammen med instituttets størrelse og kandidatens arbeidssted. Fakultetet reviderte i 2016 rutinene og skjema for midtveisevaluering, hvor blant annet krav til oppfølging av kandidater med mangelfull progresjon ble tydeliggjort. Alle instituttene rapporterer inn fremdriftsrapporteringen og midtveisevalueringen som vesentlige elementer for å fange opp kandidater med mangelfull progresjon, og alle rapporterer om fokus på tett oppfølging av disse kandidatene. Alle instituttene vektlegger viktigheten av preventive tiltak for å redusere forsinkelser. Våren 2016 besøkte visedekan for forskerutdanning og to representanter fra forskningsseksjonen hvert av instituttene for en gjennomgang av forskerutdanningen ved det respektive instituttet. Her ble det blant annet diskutert hvordan kandidater med manglende progresjon følges opp. Disse møtene ble godt mottatt og planlegges gjennomført også for kommende år.

Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak.

Som nevnt innledningsvis, lanserte fakultetet i 2016 sitt e-læringskurs for veiledere. Det er en målsetning for 2017 at alle interne hovedveiledere skal ha gjennomført de elektroniske veilederopplæringskurset. Videre ble det årlige veilederseminaret gjennomført i 2016 – et opplegg som planlegges også for 2017. Ett institutt arrangerte i tillegg et eget veilederseminar med fokus på veilederansvar og veiledningspedagogikk. Samtlige institutt stiller seg positive til fakultetets veilederopplæringsprogram og rapporterer at de oppfordrer sine veiledere til å gjennomføre dette. Både fakultetet og instituttene vil promotere veilederopplæringsprogrammet i 2017. Ut over dette rapporterer instituttene om ulike mindre utfordringer knyttet til faglig veiledning. Ett institutt melder at en stor utfordring for god veiledning er det tidspresset som veiledere er underlagt.

Instituttene gikk i 2016 sammen om arrangementen av en felles karrieredag for ph.d.-kandidater. Arrangementet var en stor suksess med stor oppslutning og fakultetet planlegger et tilsvarende opplegg i 2017. I tillegg melder ett institutt at karriereplanlegging er inkludert som tema i forskerskolens årlige introduksjonskurs. Et annet institutt nevner at veiledere og forskergruppeledere oppfordres til å vektlegge karriereplanlegging i veiledningsmøter og medarbeidersamtaler. Karriereplanlegging belyses som tidligere år i grunnkurset for ph.d.-kandidater.

Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen, eventuelle planlagte tiltak for internasjonal rekruttering og for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene.

Som tidligere år bidrar fakultetet inn i internasjonale fora for forskerutdanning. Blant annet er fakultetet aktiv i ORPHEUS, og fakultetet ble tildelt ORPHEUS Label i begynnelsen av 2016. Dette innebærer at fakultetets forskerutdanning oppfyller internasjonale kvalitetskrav (ORPHEUS' Best Practices). Fakultetet har dessuten i 2016 vært med i opprettelsen av den nordiske organisasjonen for forskerutdanning, Nordic Doctoral Training in Health Sciences (NorDoc, www.norddohealth.net). Også de fleste instituttene anser seg selv som internasjonalt orientert, hvor et flertall melder om høy rekrutteringsandel av ph.d.-kandidater fra utlandet: ved utgangen av 2016 var i overkant 30 % av alle kandidatene internasjonale og fra 54 forskjellige land. Instituttene rapporterer også om aktiv deltakelse på internasjonale konferanser. Flere av instituttene samarbeider også med internasjonale institusjoner og i internasjonale programmer, og kan gjennom slike samarbeid tilby internasjonale forskerkurs til sine kandidater. Et fagmiljø ved ett av instituttene inngikk i 2016 en fellesgrad med Hawassa Univeristy i Ethiopia, og de første ph.d.-kandidatene er allerede tatt opp til ph.d.-programmet ved UiB gjennom denne avtalen.

En fellesnevner blant tilbakemeldingene fra instituttene er imidlertid at andelen ph.d.-kandidater som reiser på lengre utenlandsopphold er lav. Flere nevner det som en målsetning at andelen som reiser på utenlandsopphold økes, og etterlyser bedre praktisk og økonomisk tilrettelegging for utenlandsopphold. Ett institutt ønsker å gjøre utenlandsopphold for ph.d.-kandidater obligatorisk. Fakultetet vil i 2017 se nærmere på muligheter for å lette mulighetene for utenlandsopphold, samt å arbeide for å få en bedre oversikt over hvor mange som reiser på utenlandsopphold og varigheten av dette.

FORSKERUTDANNINGSMELDING 2016

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

April 2017

Bakgrunn

Forskerutdanningsmeldingen for Det samfunnsvitenskapelige fakultet gir en overordnet vurdering av forskerutdanningen som tilbys ved fakultetet.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen. Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger.

Fakultetet har fulgt opp prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2015 ved å nedsette en arbeidsgruppe som fikk i mandat å kartlegge tiltak som kan sikre bedre gjennomføring og hindre frafall i forskerutdanningsløpet. Etter rapportens høring på instituttene ble tiltakene implementert i et utfyllende reglement. Tiltakene skal sikre tettere oppfølging og integrering av kandidatene fra opptak til disputas. Som eksempler kan nevnes rett på oppstartsamtale, integrering i et forskningsfelleskap, tilbud om regelmessige ph.d.-seminarer, konkretisering av innholdet i midtveisevalueringen, tiltak for oppfølging av forsinkede kandidater, og generelt tydeligere stadfesting av ansvarsfordeling mellom særlig veileder, instituttleder og kandidat.

En annen prioritering var å kartlegge hvor våre kandidater arbeider som et ledd i å synliggjøre karriereveier for ph.d.-kandidater. Fakultetet har så langt produsert kandidatprofiler for synliggjøring på nettsidene for forskerutdanning. FA har meldt at det planlegges en alumnisurvey. Etter denne er gjennomført ønsker fakultetet å videreutvikle karrieresider rettet mot doktorgradskandidatene.

Instituttene melder at forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger i høy grad sikres for alle kandidater ved deres integrering i forskningsgruppene/profilområdene til instituttene. I tillegg blir det gjort strategiske vurderinger ved ansettelser av nye stipendiater knyttet til aktuelle satsningsområder. Vi har også stadig flere stipendiater knyttet til eksternt finansierte prosjekter. Fakultetet vil i denne sammenheng særlig trekke frem det ERC-finansierte prosjektet *Egalitarianism: Form, Processes, Comparisons*, som utgjør grunnstammen i *Egalitarianism Research Group* (ERG) ved Institutt for sosialantropologi. Prosjektet har integrert 5 stipendiater som i tillegg til tett tilknytning til forskningsgruppen også får et tilpasset kursopplegg i sin opplæringsdel. Institutt for sammenliknende politikk har også stipendiater som er integrert i forskningssatsninger knyttet Medborgerpanelet og en rekke andre eksterntfinansierte prosjekter. Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap trekker frem hvordan en satsning på forskerutdanningsprogram i Sør Asia har bidratt til en rekke gjesteopphold på instituttet, som igjen har dannet grunnlag for forskningsprosjekter og satsninger. Dette viser hvordan forskerutdanningsrelaterte programmer og nettverk også kan danne grunnlag for forskningsprosjekter.

Opptak, gjennomstrømming, frafall, disputaser og underkjenninger

I 2016 tok fakultetet opp 21 nye kandidater til forskerutdanningen. 13 av disse er universitetsstipendiater.

Fakulteter hadde 19 disputaser i 2016. Til sammenligning hadde vi 28 disputaser i 2015. Gjennomstrømmingstallet for 2016 er på 3,8 år netto (den totale tiden kandidaten har benyttet i forskerutdanningen fra opptak til innlevering, fratrukket pliktarbeid, permisjoner etc).

Fakultetet har fortsatt en høy prosentandel underkjente avhandlinger. I 2016 fikk 4 ph.d.-kandidater (21 %) underkjent sin avhandling etter første innlevering og en dr.philos kandidat fikk underkjent sin 2. gangs innlevering. I 2015 var det kun 2 underkjenninger (7 %), men snittet de siste 4 årene er nær 20 %. Med få enkeltunntak leverer alle inn avhandlingen på nytt og får godkjent 2. innlevering. Selv om de fleste underkjenninger ender med fullført grad, anser fakultetet den høye underkjenningsprosenten som svært uheldig. Først og fremst personlig for den enkelte ph.d.-kandidat, men også for fakultetet. Fakultetet arbeider for en rekke tiltak for bedring.

Tiltakene fra den overnevnte arbeidsgruppen, som resulterte i et utfyllende reglement, har til hensikt å sikre bedre integrering av kandidatene i fagmiljøene, tettere oppfølging underveis, og på sikt lavere sannsynlighet for underkjente avhandlinger.

Innføringen av minst to veiledere per kandidat og gjennomføringen av midtveisevaluering er tiltak instituttene fortsatt trekker frem som virkemidler mot underkjenninger. I tillegg peker flere institutter på sluttseminar som et viktig tiltak. Denne kvalitetssikringen er særlig viktig for kandidatene som arbeider med monografier. I artikkelbaserte avhandlinger, der flere artikler er publisert underveis, blir kvalitetssikringen i større grad gjort underveis.

Veilederopplæring og karriereveiledning

Tall fra UiBs fremdriftsrapport for ph.d.-kandidater i 2016 viser at 89 % av kandidatene er fornøyd eller svært fornøyd med sitt veilederforhold.

Fakultetet har ved flere anledninger drøftet veilederopplæring i forskerutdanningsforum, og bedt om innspill i instituttens forskerutdanningsmeldinger. I tillegg har e-kurset (opplæring i formelle prosedyrer som styrer forskerutdanningen) blitt presentert for forskerutdanningsforum og drøftet med tanke på nytteverdi for nye- og etablerte veiledere. Fakultetet vil i 2017 tilpasse e-kurset til et egnet format for våre veiledere.

Fagmiljøene rapporterer i stor grad at veiledningen fungerer bra og ivaretas i ulike fora for uformell veilederopplæring, som forskningsgrupper, stabsseminarer og veiledningsforum.

Egne ph.d.-koordinatorene i staben har ofte et særskilt ansvar for å løfte veilederkompetansen, og seniorer fungerer som mentorer for yngre veiledere. Fakultetet mener derfor at veilederopplæringen blir vel ivaretatt.

Internasjonalisering

Alle ph.d.-kandidater ved fakultetet oppfordres til å gjennomføre et utenlandsopphold ved relevante forskningsinstitusjoner og fakultetet har egne støtteordninger for dette. Samarbeid med internasjonalt anerkjente forskningsmiljø og nettverksbygging gjennom deltakelse på workshops og konferanser er vanlig i de fleste av våre fagmiljø. Selv om ikke alle ph.d.-kandidater reiser på forskeropphold, er likevel de fleste aktive i internasjonale nettverk som vi på sikt mener er viktig for å øke mobiliteten blant kandidatene. Flere institutter bidrar fast i tilknytning til internasjonale forskerskoler og utvikling av internasjonale kurs.

I 2016 ble det jobbet aktivt med tiltak som bedrer rekrutteringen av dyktige, internasjonale kandidater ved å satse sterkere på internasjonale utlysninger og formidling via etablerte nettverk. Avviklingen av kvoteordningen trekkes frem av flere institutter som negativt for internasjonaliseringsarbeidet.

FORSKERUTDANNINGSMELDING 2016

DET JURIDISKE FAKULTET

1. PLANER OG PRIORITERINGER FOR FORSKERUTDANNINGEN

Den obligatoriske opplæringsdelen i ph.d.-programmet har blitt gjennomgått systematisk, spesielt med tanke på helhet, progresjon og læringsutbytte. Videre har opplegg tilknyttet undervisningsoppleggene i større grad blitt tilpasset engelskspråklige kandidater.

De fleste stipendiatene har undervisningsplikt knyttet til sin stilling, og mange har etterlyst pedagogisk opplæring slik at de føler seg tryggere i rollen som underviser. Det er nå etablert opplæring i form av egne pedagogiske samlinger for ph.d. kandidatene. Samlingene fokuserer på gruppeledelse, pedagogikk og formidling. Formålet er både å gi kandidatene en bedre rolleforståelse og en innføring i hvilke kommunikasjons- og lederegenskaper som det vil være behov for når man skal lede teamarbeid, samt erfaringsutveksling om dette. Målet er også at kandidatenes undervisningsplikter ikke skal forhindre en god progresjon i avhandlingsarbeidet og ph.d.-utdannelsen for øvrig.

2. FORHOLDET MELLOM FORSKERUTDANNING OG FORSKNINGSSATSINGER

Fakultetets strategiplan 2011-2015 ble forlenget til å gjelde til neste plan ble vedtatt. I august 2016 vedtok fakultetet ny strategi (2016-2022), uten tematiske satsningsområder, men hvor eksterntfinansiert forskning, tverrfaglighet, samarbeid med andre aktører i rettslivet, og god forskerrekuttering ble vektlagt.

Tre fjerdedeler av kandidatene tilknyttet fakultetets ph.d.-program er tilknyttet satsningsområder fra fakultets strategiplan 2011-2015 eller UiB strategiplan 2016-2022. En femtedel av disse skriver avhandlinger som tematisk sett ligger under paraplyen «Hav, liv, samfunn», eksempelvis innenfor natur- og ressursforvaltning, havrett, migrasjonsrett og menneskerettigheter. Av satsningsområdene fra fakultetets strategiplan 2011-2015 er det flest kandidater som er tilknyttet strafferett og straffeprosess, formuerett, konkurranse- og markedsrett og skatterett.

3. OPPTAK

Per 31.12.16 var 47 personer knyttet til fakultetets doktorgradsprogram. 32 av disse er ansatt som stipendiat på fakultetet, mens fire er fortsatt aktive men med avsluttet ansettelsesforhold. To kandidater hadde levert avhandlingen og ventet på bedømmelse, og ni personer på programmet er ansatt i andre virksomheter. En av disse ni finansieres av Norges Forskningsråd og Skatt vest gjennom ordningen offentlig sektor-ph.d.

Fakultetet har behov for en årlig tilvekst på fem-seks nye stipendiater for å sikre kritisk masse i forskergruppene og til ph.d.-programmet. Syv nye ph.d.-kandidater ble rekruttert i 2016 og startet i januar 2017. Med dette har fakultetet nådd sitt mål om årlig tilvekst. Fakultetet vil fortsatt måtte jobbe målrettet for å få flere stipendiater finansiert av eksterne prosjektmidler.

4. GJENNOMSTRØMMING OG FRAFALL

Alle nye kandidater får en oppstartsamtale sammen med leder for ph.d.-programmet og veileder, og alle stipendiater som er ansatt ved fakultetet har årlige medarbeidersamtaler med prodekan for forskning. Disse tiltakene ble i sin tid iverksatt for å forbedre gjennomstrømmingen på programmet, og har vist seg å være verdifulle tiltak. Oppstartsamtalen sikrer forutsigbarhet og en god start på programmet, og medarbeidersamtalene bidrar til å fange opp eventuelle utfordringer underveis slik at disse kan løses før de utvikler seg. Fakultetet er à jour med midtveisevalueringer, og i løpet av 2016 gjennomførte vi åtte midtveisevalueringer. I 2016 arrangerte fakultetet for første gang motivasjonsseminar for stipendiater.

Fakultetet har startet opp med halvårlige møter mellom hele gruppe B og fakultetsledelsen. Bakgrunnen er resultater som kom fram i arbeidsmiljøundersøkelsen (ARK) som ble gjennomført i 2015, som synliggjorde noen forbedringspunkter fra gruppe B.

5. DISPUTASER OG UNDERKJENNINGER

Det ble gjennomført seks disputaser i 2016. En avhandling med søknad om å bli vurdert for graden dr.philos. ble underkjent.

6. VEILEDEROPPLÆRING

Fakultetet har arrangert to samlinger for veiledere i 2016. En mindre samling i mai, og en på slutten av året som gikk over to dager. Den siste samlingen var et opplegg som er ganske likt et element av ph.d.-programmet. Temaet er tekstkvalitet, og fokuset ligger på gjennomsiktighet og klarhet i formidlingen av det faglige innholdet. Formålet med å arrangere dette for fast vitenskapelig ansatte er først og fremst at veiledere (og potensielle veiledere) skal få kjennskap til opplæringen som ph.d.-kandidatene gjennomgår, og at de skal få anledning til å videreutvikle egen metode og sitt språk. [Hele programmet kan leses her.](#)

For å kunne planlegge gode opplæringstilbud for veiledere også i fremtiden, tok forskningsdekanen initiativ til en egen arbeidsgruppe som skal ha ansvaret for kontinuasjon og videreutvikling av veilederopplæringen. Gruppen består av prodekan Berte-Elen Konow, professor Anne Marie Frøseth, professor Eivind Kolflaath, professor Karl Harald Søvig og rådgiver og ph.d.-koordinator Gunhild Brubakken.

7. KARRIEREVEILEDNING

Tidligere har de fleste kandidater fått tilbud om fast vitenskapelig stilling etter ferdig doktorgrad. Rammebetingelsene har endret seg, og det er ikke lengre mulig å tilby fast stilling for alle som uteksamineres. Dette skaper bekymring og usikkerhet hos ph.d.-kandidatene.

Karriereønsker og -muligheter er tema på medarbeidersamtaler og i de faste møtene mellom gruppe B og fakultetsledelsen (jamfør pkt. 4). Ledelsen arbeider systematisk for å kunne tilby kandidater som ønsker det, en videre karriere på fakultetet. Dette gjøres blant annet ved å inkludere postdoktor- og forskerstillinger i søknader om eksternfinansiering.

8. INTERNASJONALISERING

I oppstartsamtalet og i medarbeidersamtaler (se pkt. 4) motiveres kandidatene til å knytte seg til utenlandske forskningsmiljø og delta i fora der prosjektet skal presenteres på engelsk. Det er også mulig å få deltakelse på mer ekstensive språkkurs innpasset i den valgfrie delen av ph.d.-programmet.

Forskergruppelederne og veilederne oppfordres også til å ta med ph.d.-kandidater på større konferanser, og kandidater får innpasset studiepoeng dersom de presenterer prosjektet sitt i større internasjonale fora. Fakultetet arbeider for å legge til rette for lengre opphold i utlandet, og har som mål at flere kandidater skal benytte seg av dette.

8.1. Ph.d.-kurs i Kina (SPIRE-midler)

For fjerde år på rad mottok fakultetet SPIRE-midler for å gjennomføre kompetanse- og nettverksbygging i kinesisk rettskultur gjennom ph.d.-seminaret i "Chinese Legal Culture – studied from a Nordic Viewpoint" ved Nordic Centre, Fudan i Shanghai. Kurset blir kombinert med et besøk til Renmin-universitetet i Beijing, der fakultetets ph.d.-kandidater og kandidater fra Renmin-universitetet presenterer sine prosjekter. [Hele programmet kan leses her.](#)

Oppbygging og styrking av samarbeid med Kina er en strategisk prioritering både for UiB generelt og for Det juridiske fakultet spesielt. Ved å tilby fakultetets ph.d.-kandidater innsikt og mulighet til å få forståelse for kinesisk rettskultur, bygges det opp en nasjonal kompetanse som vil kunne være av vesentlig betydning for fremtiden.

8.2. Ph.d.-kurs i India (SIU-midler)

Fakultetet fikk i 2014 en tildeling på 600 000 kroner fra SIU for å fremme forsknings samarbeid og studentutveksling til India. Midlene er tildelt for årene 2015, 2016 og 2017, og i tildelingen var det inkludert midler til én ph.d.-workshop i 2016 og én i 2017. En delegasjon på seks ph.d.-kandidater deltok på workshop ved National Law University, New Delhi (NLUD) i mai 2016. [Programmet for 2016 kan leses her.](#) Workshopen i 2017 gikk også som planlagt, og sammen med NLUD er en ny prosjektsøknad for perioden 2018-2020 under utarbeidelse.

UNIVERSITETET I BERGEN

Det psykologiske fakultet

Forskerutdanningsmelding 2016

Det psykologiske fakultet har om lag 110 ph.d.-kandidater og har de siste fem årene hatt rundt 20 disputaser i året. Vel halvparten av kandidatene er eksternfinansiert og har sin arbeidsplass andre steder enn ved UiB. Stipendiatene har sitt eget utvalg (psykSTIP), som arbeider for å fremme interessene til både både interne og eksterne ph.d.-kandidater som er tatt opp i forskerutdanningen ved Det psykologiske fakultet, UiB.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen. Forholdet mellom forskerutdanning og forsknings-satsinger

Fakultetet har standardisert rammene for godkjenning av ph.d.-emner for å sikre kvalitet og faglig utbytte. Alle komponentene som inngår i opplæringsdelen er nå beskrevet og godkjent i tråd med kvalifikasjonsrammeverkets maler. Det er utarbeidet rutiner for fakultetets Forsknings- og forskerutdanningsutvalg som to ganger årlig behandler saker som gjelder godkjenning av ph.d.-emner.

Det er viktig for fakultetet at kandidatene sikres solid forankring i fagmiljøene gjennom tilknytning til forskningsgrupper og forskerskoler. Et av våre institutter har, i samarbeid med fakultetet, tatt initiativ til utredning av mulighetene for å etablere en regional forskerskole på Vestlandet. UH-nett vest stilte seg på styremøte 10.03.17 positive til å delta i utredningsarbeidet med en slik regional forskerskole i pedagogikk. Utarbeiding av programplaner og samarbeidsavtaler ledes fra Institutt for pedagogikk ved UiB.

Kvaliteten i forskerutdanningen ivaretas gjennom forankring i fagmiljøene ved at den enkelte kandidat knyttes til forskningsgrupper og forskerskoler. Fakultetet har lagt til rette for en tett kobling mellom forskerskoler og forskningsgrupper ved at flest mulig av forskningsgruppene bidrar med undervisning og veiledning inn mot forskerskolene. Alle stipendiatstillinger lysnes ut med tilknytning til en av fakultetets forskningsgrupper. Fakultetet støtter også større forsknings-satsninger/søknader om ekstern finansiering med øremerkete stipendiatstillinger.

Fakultetet arbeider for å legge til rette for en ordning for at studentstipend kan rettes inn mot en fremtidig forskerlinje. Det har vært prioritert en budsjettmessig avsetning til slike stipend gjennom mange år og fakultetet har lagt opp til en styrking av denne innretningen fremover.

Opptak, gjennomstrømning, frafall, disputaser og underkjenninger – kort beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parametrene

Fakultetet tok opp 29 nye kandidater til forskerutdanningen i 2016, en økning sammenlignet med tidligere år. I 2015 og 2014 tok vi opp henholdsvis 14 og 20 kandidater. Totalt disputerte 22 kandidater i 2016. I gjennomsnitt brukte kandidatene 3,0 år før de disputerte (nettotid, dvs. permisjoner m.m. er trukket fra). Dette er noe bedre enn gjennomsnittet i UiB, som er på 3,4 år. Vi ser dette resultatet i lys av tett oppfølging gjennom utdanningsløpet, og et krav om minimum to

oppnevnte veiledere per kandidat. Det er imidlertid vanskelig å innhente informasjon om permisjoner for *eksternt* finansierte kandidater som ikke er tilsatt ved UiB. Dette gjelder i overkant av halvparten av kandidatene i forskerutdanningen ved fakultetet.

I 2016 ble 3 kandidater skrevet ut uten å fullføre graden. Utskriving skjer som regel i forbindelse med oppfølging av fremdriftsrapportering og i dialog med kandidatens fagmiljø. Fakultetet hadde 2 underkjenninger i løpet av året: én dr.philos. og én ph.d. Vi har ingen *særskilte* tiltak for å forhindre underkjenninger ut over en aktiv oppfølging fra fagmiljø, veiledere og administrasjon gjennom semesterregistrering, fremdriftsrapportering og midtveisevaluering. At instituttene i samarbeid med forskerskolene i sterk grad er involvert i oppfølgingen av ph.d.-kandidatene, ser vi som svært viktig. Midtveisevalueringen vurderes generelt som et godt tiltak for å forhindre underkjenninger.

Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak

Enkelte av forskerskolene ved fakultetet arrangerer seminar for veiledere tilknyttet forskerskolen der tema er ph.d.-veiledning. Flere peker på behov for en mentorordning for nye veiledere. Det er ulikt i hvor stor grad dette er innført på instituttene. Program for universitetspedagogikk har i løpet av året avholdt to kurs i forskningsveiledning. Fakultetet planlegger i tillegg et felles veilederseminar høsten 2017 for alle potensielle veiledere. Dette planlegges i kombinasjon med fakultetets årlige stipendiatsamling. Vi har som mål å arrangere dette som faste årlige samlinger.

Ingen av våre fagmiljø rapporter om egne ordninger rettet spesifikt mot karriereveiledning, men flere peker på at dette er et tema som berøres i medarbeidersamtaler og forskersamtaler med den enkelte stipendiat. Også i veilederteamet blir dette fulgt opp. For profesjonsstudenter i psykologi har fakultetet øremerket egne dobbelkompetanseutlysninger som gir en tydelig karrierevei inn mot klinisk arbeid, forskning og forskningsledelse både ved universitet og i helseinstitusjoner.

Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen, eventuelle planlagte tiltak for internasjonal rekruttering og for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene

Alle forskerutdanningskandidater ved fakultetet oppfordres til utenlandsopphold ved relevante forskningsmiljøer. Det er i forbindelse med dette avsatt midler for stipendiater og postdoktorer som ønsker å dra på utenlandsopphold til samarbeidende institusjoner. I tillegg er deltakelse på internasjonale konferanser og workshops vanlig for våre stipendiater. Gjesteforskere og professor II-ordningen har vært et viktig bidrag til internasjonalisering og styrking av forskerutdanningen. Flere av våre fagmiljø har et stort innslag av utenlandske stipendiater, som er et eksempel på «internasjonalisering hjemme».

FORSKERUTDANNINGSMELDING 2016, FAKULTET FOR KUNST, MUSIKK OG DESIGN (KMD)

Etablering av et kunstnerisk doktorgradsprogram er en forutsetning og en hovedambisjon for etableringen av KMD. Grieg Research School in Interdisciplinary Music Studies (GRS) utgjør bærebjelken i fakultetets forskerutdanning for stipendiater i UiBs eksisterende ph.d.-program

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanning

Utredningen av KMD i 2016 har sannsynliggjort at gradstildeling for kunstnerisk ph.d. og styrking av stipendiatmiljø er avgjørende faktorer for videre faglig utvikling ved fakultetet. Det kunstneriske ph.d.-programmet med sitt fagmiljø vil være sentralt i arbeidet med videre utvikling av kvalitetskriterier for gjennomføring, dokumentasjon og evaluering av kunstnerisk utviklingsarbeid. Nye krav til volum fra NOKUT krever tilførsel av flere stipendiatstillinger. UiB kan bli blant de første institusjonene i Norge som etablerer eget program, og fakultetet må være en sterk bidragsyter i omorganisering av Stipendiat-programmet, videreføring av nasjonal kunstnerisk forskerskole og videre utvikling av nasjonale og internasjonale møtesteder for kunstnerisk utviklingsarbeid. Både KMD og Forskningsadministrativ avdeling er representert i arbeidsgruppen UHR har etablert for å vurdere hvorvidt eksisterende veiledende retningslinjer for ph.d.-graden, med eventuelle tilpasninger, også kan gjelde for den nye, kunstneriske doktorgraden, eller om det er nødvendig med et eget sett veiledende retningslinjer i tillegg.

De kunstneriske fagmiljøene har alle stipendiater i kunstnerisk utviklingsarbeid, tilknyttet stipendiatprogrammet i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU). Griegakademiet er hovedansvarlig for GRS, som er en regional forskerskole med med UiS, HVL og HVO som partnerinstitusjoner. Deltakerne er primært ph.d.-kandidater, men også PKU-stipendiater deltar på GRS sine samlinger. GRS er en svært viktig ressurs, med en sentral rolle i forskeropplæringen i musikkfagene på Vestlandet. Nasjonalt forskerutdanningsutvalg bevilget 70 000 til GRS i 2016.

I nasjonale samarbeidsfora som Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid har KHiB vært en pådriver i arbeidet for økning av midler til Program for kunstnerisk utviklingsarbeid for å komme på linje med tildeling av midler til annen forskning. Fagmiljøene ved KMD har også vært representert med tyngde i PKUs innledende utredning av hvorvidt stipendiatprogrammet bør videreutvikles til en nasjonal forskerskole for fagområdet kunst.

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningsinnsatser

Stipendiatene inngår i instituttens forskningsgrupper og er til stede i fagmiljøene på linje med andre faglig ansatte. De deltar på seminar, avdelingsmøter og andre fellesaktiviteter. Slik er stipendiatene i jevnlig dialog med hele fagmiljøet. Både ph.d.-stipendiater og PKU-stipendiater er, direkte eller indirekte, knyttet til sentrale forskningsprosjekter ved instituttene.

Opptak og gjennomstrømning

Fagmiljøene har arbeidet aktivt med rekruttering av stipendiater til både til ph.d og PKU sitt stipendiatprogram. Ansvar for rekruttering ligger i særlig grad på forskningsgruppene, som vektlegger involvering av masterstudenter i forskningsmiljøene. I Integrert masterprogram for musikkterapi har det vært tilbud om forskerlinje siden 2010, men i 2016 har den første studenten søkt om, og fått innvilget, en slik ordning.

KHiB ansatte fire nye stipendiater i 2016, tre i kunst og en i design. Ved inngangen til 2017 hadde instituttene for kunst og design til sammen ni stipendiater i PKUs stipendiatprogram. Etter KMDs første kunstneriske disputas i februar, er tallet åtte. De fleste av dem er i rute. Én stipendiat har

dessverre avsluttet sitt prosjekt på grunn av helsemessige utfordringer, og én fikk underkjent sitt kunstneriske prosjekt og er forsinket på grunn av det. Det aktuelle prosjektet fikk positive

tilbakemeldinger etter flere bedømmelseskriterier, kandidaten videreutvikler prosjektet og vil presentere resultatet på nytt i 2017.

KHiB tok i 2016 i bruk egne retningslinjer for sin deltakelse i stipendiatprogrammet, med vekt på rekruttering, gjennomføring og sluttbedømmelse. Retningslinjene gjenspeiler det oppdaterte regelverket i stipendiatprogrammet, og vil forhåpentlig bidra til bedre gjennomstrømning ved at det er tydeliggjort hvordan faglig og administrative oppfølgingsansvar er fordelt. Arbeidet vil bli videreført på tvers de tre instituttene i 2017, med tanke på samkjøring og kvalitetsutvikling.

GRS-medlemmer per desember 2016 er 15 ph.d. kandidater. 12 inngår i UiB sitt ph.d.-program, av disse er tre ansatt i stipendiatstilling på GA. GRS inkluderer også fire PKU-stipendiater. Én ph.d.-kandidat disputerte i 2016. Enkelte kandidater er noe forsinket i henhold til planlagt studieprogresjon. Ingen avhandlinger har blitt underkjent i 2016. En PKU-kandidat ved GA har fullført og fått endelig godkjenning, og en PKU-kandidat har presentert sitt kunstneriske resultat. GA har til sammen tre stipendiater med tilknytning til PKU. To nye stipendiater ble ansatt ved GA i 2016, en PhD og en tilknyttet PKU. Instituttet har gjennomført midtveisevalueringer for en stipendiat tilknyttet PKU, og tre ph.d-stipendiater.

Ved fristens utløp 1. desember hadde KHiB mottatt 23 søknader til årets opptak i stipendiatprogrammet. Fem av søkerne, alle i kunst, har fått positiv fagfelleevaluering av sine prosjekter, og er med videre i søknadsprosessen. Tre av 14 søkere til GA er med videre i søknadsprosessen.

Veilederopplæring og karriereveiledning

GRS involverer veilederne aktivt i samlingene. Veiledere ved GA har blitt anbefalt å følge veilederopplæringen ved HF. I de kunstneriske fagmiljøene er det etablert praksis for at veileders deltakelse på seminarene til PKU sitt stipendiatprogram vurderes som en viktig del av veilederopplæringen. Også faglig ledelse vektlegger aktiv deltakelse på de faste, nasjonale samlingene i stipendiatprogrammet, hvor stipendiatene presenterer sine prosjekter. KMD vil prioritere fakultetsspesifikk veilederopplæring fra høsten 2017, med vektlegging av kollegialt fellesskap og jevnlike samlinger.

Internasjonalisering

Alle GRS-seminarer er internasjonale og foregår på engelsk. En konsortiumavtale med ni universitet som driver forskning i musikkterapi gir muligheter for utenlandsopphold for stipendiater i musikkterapi. En SIU-søknad fikk en bevilgning på 3 mill. til et 3-årig prosjekt for utvikling av et konsortium med institusjoner i 3 land i Eurasia. Dette konsortiet kan bidra til å fremme samarbeid om, og internasjonal rekruttering til kunstneriske stipendiatprosjekter.

Fagmiljøene ved KMD er med i et konsortium som inkluderer partnerinstitusjoner i Glasgow, Dublin, Gøteborg og Oslo. Samarbeidet omfatter en søknad om finansiering av stillinger i et felles doktorgradsprogram.

KMD utgjør samlet sett et internasjonalt forskningsmiljø, med en rekke nasjonaliteter representert blant stipendiater, veiledere og biveiledere. Gjennom PKU deltar fagmiljøene i internasjonalt samarbeid om forskerutdanning, ikke minst med samarbeid med svenske og finske institusjoner. De kunstneriske stipendiatene dokumenterer sine prosjekter i Research Catalogue, internasjonal database for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Universitetsmuseet

Forsknings, forskerutdannings-
og utdannings- meldinger 2016

18.04.2017

Det vises til brev av 05.01.2017 om meldingen (2017/314-STVE).

Universitetsmuseet har også i 2016 brukt krefter på å få implementert omstillingsprosessen, vedtatt av Universitetsstyrets 24.09.2014 med virkning fra 01.01.2015. Her ble også museets måldokument tatt til etterretning. Det har ikke vært mulig å få tilsetning eller kontinuitet i avdelingslederstillingene på Avdeling for kulturhistorie og naturhistorie, eller få på plass en overgartner. Dessuten har det vist seg vanskelig å få besatt en sentral stilling som leder for Seksjon for hagene og Arboretet. Også her fikk vi omsider besatt stillingen H16.

I 2016 har det vært gjennomført en forholdsvis omfattende reorganisering av lovpålagt ytre kulturminnevern ved UM. I samsvar med et styringsdokument vedtatt av UMs styre i juni 2016, har den nye organiseringen trådt i kraft 1. januar 2017.

For øvrig skulle den nye organisasjonsstrukturen i samsvar med UiB-styrets vedtak bli evaluert ved utgangen av 2016. Dette er nå forskjøvet til utgangen av 2018.

Utdanningsmelding

Som kjent driver Universitetsmuseet ikke utdanning av studenter, det er en sak for fakultetene. Likevel definerte museet i måldokumentet i 2014 at å bidra til forskningsbasert undervisning ved UiB er en del av det museet gjør. UMs bidrag i forhold til AHKR innen arkeologi fungerer godt og ryddig. Det gjenstår fremdeles å få en grundig drøftelse med MN om UMs bidrag innen undervisningen på BIO og Geovitenskap.

Ved all den undervisning/veiledning som gis av UM ligger studie- og eksamensadministrasjonen ved fakultetene. Det gjelder på alle nivåer opp til og med PhD. UM er av den oppfatning at slik bør det også være fremover. Imidlertid er det viktig at fakultetene kan håndtere UMs internasjonale stipendiater på en hensiktsmessig måte, f. eks. når det gjelder opptak til forskerutdanningen. UM er av den oppfattelse at alle studiepoeng skal gå til fakultetene.

Utdanningskvalitet

Ikke aktuelt.

Portefølje og dimensjonering

Ikke aktuelt.

Oppfølging av Handlingsplan for etter- og videreutdanning 2015-2017

Universitetsmuseet vil kunne yte sitt til den utvidelse av EVU-porteføljen som handlingsplanen legger opp til når det gjelder etterutdanning. Det må imidlertid erkjennes at

det i 2016 ikke har vært mulig for UM å utvikle nye tilbud. Når det gjelder videreutdanning kan UM bidra, men her må initiativ og ramme primært komme fra instituttene.

Forskerutdanningsmelding

Universitetsmuseet har åtte stipendiatstillinger, UM vil i en kortere periode likevel ha 9 stipendiater. Stillingene har hovedveileder ved museet, men doktorgradene avlegges ved de respektive fakultetene. Det er ønskelig å øke antallet stipendiater finansiert over basis fra 8 til 10. Museets rolle er hovedveiledning og integrasjon av doktorgradsstudentene i faglig arbeid, og der det er mulig i internasjonale forskernettverk.

Universitetsmuseet vil fortsatt arbeide for at stipendiater innen antropologi skal få best mulige vilkår når det gjelder mulighetene for langvarige feltopphold. Det har vært en forbedring for UMs MN-stipendiater, ettersom de fra og med 2015-budsjettet nå får bedre rammetilskudd. UM ser fremdeles ikke logikken i at UM stipendiater innen naturfag får mindre enn stipendiater ved MN.

Oppfølging av museets prioriteringer for forskerutdanningen

UM ønsker at alle våre stipendiater engasjeres i løpende forskningsprosjekter, enten fordi stipendiatstillingen er profilert av et prosjekt, eller for å gi stipendiaterne førstehåndskjennskap til prosjektarbeid og internasjonale nettverk. UMs forskningsstrategi 2016-2022 har satt opp som et konkret tiltak at «Det skal arbeides aktivt for å integrere PhD-studenter i vitenskapelig ansattes nettverk og aktiviteter».

Som et hovedtrekk beholder avdelingene for kultur og natur «sine» PhD-stillinger når deres studenter har disputert. De lyses ut i samsvar med strategiske satsinger ved avdelingene.

Opptak, gjennomstrømming, frafall m.m.

Så lenge UMs stipendiater går gjennom fakultetene, er det viktig at fakultetene har tillit til de forutgående prosessene som har funnet sted ved UM. Det betyr i praksis at en PhD-kandidat som presenteres av UM automatisk er kvalifisert for opptak på forskerutdanningen ved et gitt fakultet. Dessuten spesifiserer UMs forskningsstrategi 2016-2022 at «Det skal arbeides aktivt med å få PhD-studentene involvert i forskerskolene *ForBio* (systematikk) og *Dialogues with the Past* (arkeologi) og andre relevante forskerskoler i regi av fakultetene».

Universitetsmuseet har ikke i 2016 hatt noen underkjenning av doktorgradsarbeider.

Stipendiater, opptak og fullføringsprosent

År for opptak	Antall opptak	Fullført innen 6 år*	Gjennomstrømming i %
2008	2	1	50
2009	3	2	66,67
2010	2	0	0
2011	2	0	
2012	2	0	
2013	2	-	-
2014	3	-	-
2015	0	-	-
2016	1	-	-

*) Tidsforløpet er brutto tid uten hensyn til eventuelle barselspermisjoner, langtidssykemeldinger eller andre permisjoner. UM er opptatt av at levering normalt skal ha funnet sted senest normert tid + 2 år.

UM forventer at gjennomstrømningsprosenten uten tiltak vil ligge på 65-70 %, det er ikke tilfredsstillende. De små tallene gjør selvsagt at enkeltsituasjoner får stor innvirkning. UMs forskningsstrategi har satt opp som resultatmål at gjennomstrømmingen i planperioden økes til 85 %. For å nå dette målet har UM i sin forskningsstrategi 2016-2022, vedtatt i juni 2016, formulert en rekke tiltak når det gjelder forskerutdanningen.

Universitetsmuseet skal legge forholdene til rette for at stipendiatene skal kunne fullføre innen normert tid, men i praksis er vurderingen av levering skal ha funnet sted innen normert tid + 2 år. Stipendiater får beholde arbeidsplass og rettigheter også etter utløpt ansettelsesperiode for å holde kontakten med fagmiljøet og kunne fullføre.

Veiledning

Alle i vitenskapelige stillinger ved Universitetsmuseet har gjennomgått kurs i pedagogisk basiskompetanse. I forskningstrategien 2016-2022 har UM slått fast at «Veiledningskompetansen for museets ansatte skal økes gjennom deltakelse i veiledningskurs».

Internasjonalisering

Som så mange andre steder innen academia, oppleves at stipendiater i økende omfang ikke er norske. Da blir det viktig å rigge opptak m.m. i samsvar med dette. Samtidig kan UM selv fortsette dagens praksis med mest mulig involvering av stipendiatene i internasjonalt prosjektarbeid og deltakelse i nettverk, på konferanser osv. En av oppgavene til museets veiledere er derfor i høyest mulig grad å integrere doktorgradsstudentene i de ansattes nasjonale og internasjonale nettverk og nettverksaktiviteter.

Forskningsmelding

Oppfølging av faglige prioriteringer omtalt

Forskningsstrategi 2016-2022 vedtatt.

Nytt styringsdokument for ytre kulturminnevern i medfør av Kulturminneloven vedtatt.

Det skal i 2017 lages et styringsdokument for samlingsforvaltningen.

Det skal i 2017 lages en strategi for museets forskningskommunikasjon og formidlingstiltak.

Det jobbes med det faglige innholdet i de nye naturhistoriske utstillingene i Museplassen 3.

Museet vil i sterkere grad enn til nå kreve at vitenskapelig ansatte utvikler nasjonale og internasjonale forskningsprosjekt – ikke minst i tilknytning til de store mengder materiale som samles inn gjennom ulike forvaltningsprosjekter.

Prioritert forskningssamarbeid med andre forskningsinstitusjoner samt samfunns- og næringsliv - lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Den nordiske forskerskolen i biosystematikk (ForBio) forsetter med bevilgning fra KD. Det samme gjelder NorBOL-prosjektet (Norwegian Barcode of Life 2014-2018). Prosjektet gjelder DNA-strekkoding av norsk flora og fauna, og er et samarbeid mellom norske forskningsinstitusjoner. Samarbeidet om etableringen av et ikonmuseum i Romania fortsetter (til sommer 2017).

Museet har de senere årene hatt økt fokus på marin forskning og har inngått omfattende samarbeidsavtaler med Havforskningsinstituttet for å øke den eksternt finansierte virksomheten. En av Universitetsmuseets oppgaver er å forvalte og forske på samlinger som dokumenterer artsmangfold. Museet kan derfor være en sentral aktør i innhenting av eksterne prosjekt gjennom Artsdatabanken. Museet har vært og er aktiv søker om midler, og også her er virksomheten stigende.

EU-finansierte satsinger

UM har som mål å få til en vesentlig økning av prosjektvirksomheten (jfr. UMs forskningsstrategi) orientert i retning av EU, det gjelder både resten av H2020, men også og ikke minst å ligge i forkant i forhold til det 9. rammeprogrammet som er under utarbeiding. Det har i så måte vært holdt et møte med våre forskningsmiljøer, Forskningsadministrativ avdeling og UiBs mann i Brussel. Dette vil bli et prioritert område fremover. Mens det unektelig ved UM finnes en betydelig asymmetri mellom kulturvitenskapelig og naturvitenskapelig deltakelse i eksternt finansierte prosjekter, er bildet når det gjelder EU at situasjonen er symmetrisk, men aktiviteten for lav.

Formidlingsprosjektet Jellyconnect oppnådde ingen finansiering, men kom over EUs threshold.

Forutsatt at innsatsen resulterer i gode søknader som når over EUs threshold, er UM av den oppfattelse at deltakelse i konsortier, og gjerne med koordinatorroller, gir en rekke faglige gevinster uavhengig av hvorvidt et gitt prosjekt faktisk oppnår finansiering. Dette er i seg selv en motivasjonsfaktor. I følge UMs forskningsstrategi 2016-2022 settes det av opptil 100.000,- av grunnbevilgningen som «såkorn-midler» til søknadsarbeid dersom ikke slike midler kan oppnås fra Forskningsadministrativ avdeling ved UiB eller fra NFR.

Publisering

I 2016 har Universitetsmuseet hatt en publisering som i poeng er 18 % økning i forhold til 2015. Andelen av nivå 2 publikasjoner er gått litt ned, fra 23,4 til 21 %.

Vitenskapelig publisering ved Norges 6 universitetsmuseer*

Universitetsmuseum	Antall	Nivå 1	Nivå 2	Poeng	Stillinger**	Poeng pr. vitsk.stilling
NTNU	81	60	21	72,9	46	1,58
UiB	93	72	21	75,8	43	1,80
UiO KHM	76	61	15	64,9	41	1,58
UiO NHM	135	106	29	92,3	51	1,80
UiS	25	17	8	28,9	38	0.76
UiT	40	32	8	44,7	33	1.35

*) Basert på NVI-rapporteringen for 2016.

**) Det er i hovedsak regnet med «førstestillinger», dvs. flg. stillingskategorier: Professor, førsteamanuensis, forsker, postdok, stipendiat, amanuensis. Emeriti/tae er ikke regnet med. Vi vet at også andre kategorier produserer publikasjonspoeng, så en viss usikkerhet hefter ved tallene her. Samtidig er de nok tilstrekkelig presise til å illustrere situasjonen.

For UM er det viktigste tallet publikasjonspoeng per vitenskapelig stilling. I sin forskningsstrategi 2016-2022 har UM formulert et mål om at museet i planperioden vil øke skåren per vitenskapelig årsverk til 2.0, hvorav 15 % bør være på nivå 2. En ser at stabil nivå 2 prosent heller bør ligge på 20 %.

For å øke publiseringen, har en i strategisk plan vedtatt en rekke grep:

1) i større grad vil UM premiere gode publikasjoner i henhold til siteringsindeks, 2) fordele midler til forfattere, 2000 kr. pr. publikasjonspoeng på nivå 1, 3000 på nivå to, innen en ramme på 150.000 kr., 3) Gi ut en serie materialpublikasjoner, 4) Fortsatt være engasjert i University of Bergen, Archaeological Series, UBAS, sammen med AHKR, 5) vurdere to rene OA tidsskrifter: *Medieval Religion and Religious Cultures. Ideas, practices, objects*, og *Systematics and taxonomy*.

For øvrig må det erindres at publisering som forskningskommunikasjon alltid vil være viktig for et universitetsmuseum. Det betyr at antallet publikasjoner ikke nødvendigvis må ha direkte innflytelse på poengsummen. Dessuten vil en i 2017 overveie hvordan kommunikasjon i andre formater, f. eks. sosiale medier, kan registreres.